

Blauw

- 'Politieoptreden heeft uitleg nodig'
- Besmet met het cybervirus
- Geen wodka dit weekend

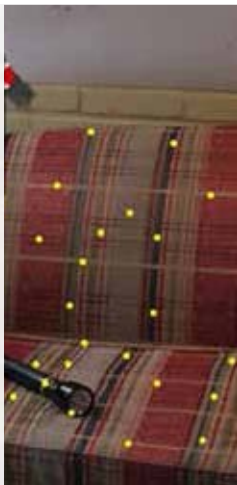

Slimmer werken

10 Innovatie

Voor verbetering vatbaar

Vernieuwende ideeën vanaf de werkvloer kunnen het politiewerk verbeteren. Hoe haalbaar ze zijn, blijkt door er mee te experimenteren. En voor kansrijke ideeën is meestal ook wel geld beschikbaar.

14 Interview

'Politieoptreden heeft uitleg nodig'

De term etnisch profileren sticht vaak verwarring. De politie mag niet discrimineren maar moet wel interpreteren, beoordelen en gericht optreden. Dat kan ervaren worden als discriminatie. Daarom moet het vaker en beter worden uitgelegd, vindt Guus Meershoek van de Universiteit Twente.

20 Innovatie

In beeld gevangen

De hoofdverdachte van een moord bleef in de verhoorkamer stug zwijgen. Om hem toch tot praten te bewegen, maakte de Eenheid Noord-Holland een film waarin alle bewijzen aan de orde kwamen. De methode is innovatief, maar ongeoorloofde pressie ligt op de loer.

26 Digitaal

Besmet met het cybervirus

Bij termen als cryptoware en DDoS-aanvallen begint het menigeen te duizelen. Niet nodig, vinden de teamleiders van de nieuwe cybercrimeteams. 'Voor de opsporing van deze criminaliteit hoef je echt geen cybernerd te zijn.'

30 Reconstructie

Geen wodka dit weekend

Direct na de eerste melding van een cryptowarebesmetting zijn er al meer dan achthonderd slachtoffers. De eerste prioriteit van het gespecialiseerde rekercheteam is de schade beperken. Daarna weet het team ook de verdachten achterover te trekken.

36 Interview

'Veiligheid en veerkracht staan voorop'

Eva Kwakman is sinds januari vorig jaar landelijk officier van justitie Huiselijk Geweld en Zeden. Samenwerking met andere disciplines heeft zij hoog in het vaandel. 'We moeten samen om het slachtoffer heen staan.'

*'Politiemensen treden gericht op,
ze zoeken, interpreteren en beoordelen
en dat moeten ze ook'*

'Politieoptreden heeft uitleg nodig'

De term etnisch profileren sticht vaak verwarring. De politie mag niet discrimineren maar moet wel interpreteren, beoordelen en gericht optreden, kortom profileren. Zulk optreden kan ervaren worden als discriminatie. Daarom moet het vaker en beter worden uitgelegd, vindt Guus Meershoek van de Universiteit Twente.

De combinatie zwarte man plus dure auto was aanleiding om rapper Typhoon staande te houden. Excuses volgden. Een felle discussie over etnisch profileren brandde los. Wat is etnisch profileren eigenlijk? Onderzoekers zeggen: 'het disproportioneel vaak staande houden van burgers op grond van hun zichtbare etnische achtergrond en/of huidskleur.' Politieoptreden kan in de praktijk echter heel anders ervaren worden dan het is bedoeld. Een actie tegen verboden wapenbezit kan door burgers die nodeloos worden gecontroleerd – en dat zijn altijd de meeste – heel gemakkelijk worden ervaren als discriminatie. De beschuldiging van etnisch profileren klinkt dan al snel. De politie moet oog hebben voor die ervaring, meer uitleg geven over het doel van haar optreden en de belasting waar mogelijk beperken of compenseren, aldus Guus Meershoek, universitair docent Maatschappelijke Veiligheidszorg aan de Universiteit Twente en lector aan de Politieacademie.

'De leiding moet uitleggen dat politieoptreden soms onvermijdelijk belastend is voor burgers'

Gericht Meershoek: "Mensen in gelijke omstandigheden ongelijk behandelen vanwege etnische of andere kenmerken – etnisch profileren dus – is discriminatie en dat mag niet. Die norm is glashelder. Het grote probleem is: in de praktijk zijn de omstandigheden zelden gelijk. Als er een overval is gepleegd en er loopt een zwarte man weg, dan houd je die uiteraard niet aan omdat hij zwart is. Maar je mag wel kijken wat er gebeurd is, hoe die man zich gedraagt. Politiemensen zijn geen ambtenaren achter een bureau. Ze treden gericht op, ze zoeken, interpreteren en beoor-

delen, ze schatten situaties in, nemen beslissingen en handelen naar bevind van zaken. Dat mag de politie doen, dat moet zelfs. De leiding zal het personeel ook efficiënt en gericht inzetten. Dat betekent dat de politie meer en vaker optreedt op plaatsen waar problemen zijn en waar criminaliteit is. Dat geldt zowel voor controles als voor de opsporing van strafbare feiten. En omdat de bevolking niet gelijk over het grondgebied is verdeeld, worden sommige groepen met intensiever politietoezicht geconfronteerd dan andere. Als het vooral de lasten van toezicht zijn, zit daar iets onrechtvaardigs in, dat heel goed als discriminatie kan worden ervaren."

Ergernis "Etnisch profileren gaat dus over meer dan goed of fout politieoptreden. De publieke verontwaardiging is ook uiting van een maatschappelijk probleem, namelijk dat jongeren uit etnische groepen ervaren dat ze minder sociale stijgingskansen hebben. Dat is een reëel probleem. En dan is de politie een heel voor de hand liggend instituut om je ergernissen op te focus-

>>

Guus Meershoek

Guus Meershoek is universitair docent Maatschappelijke Veiligheidszorg aan de Universiteit Twente en lector Politiegeschiedenis aan de Politieacademie. Meershoek studeerde politicologie aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde op een onderzoek naar de rol van de Amsterdamse politie tijdens de Duitse bezetting. Hij deed onderzoek naar de (bestrijding van de) georganiseerde misdaad, verkeerspolitie, undercover-politiewerk en internationale politie-samenwerking. Hij publiceert regelmatig columns over politiezaken in Recht en Bestuur van NRC-Handelsblad. In zijn vrije tijd is hij scheidsrechter in het amateurvoetbal.

>> sen. Jongeren ergeren zich eraan dat ze vaak nodeloos worden staande gehouden en combineren dat met hun ergernis over het gebrek aan stageplekken en over alledaagse discriminatie. De politie moet gewoon haar werk doen, respectvol, zoals het hoort, maar wel met oog voor die terechte ergernissen. Dat laatste legt de politie mijns inziens te weinig aan de dag. Jongeren zien bovendien hoe tegen discriminatie in de VS wordt geprotesteerd en hoe daar gevallen van politiegeweld direct worden gefilmd en via sociale media gedeeld. Dat nemen ze over. De situatie lijkt wel wat op die in de jaren zestig toen jongeren sneller dan de politie ontdekten welke impact de televisie had. De politie oriënteert zich onvoldoende op wat er in de VS gebeurt (zie kader Geweld in de Verenigde Staten, red.) en welke uitstraling dat op Nederland kan hebben. In heel wat Amerikaanse politiekorpsen is sprake van hardgrondig racisme, maar er worden ook initiatieven ontplooid om dat te bestrijden en een positieve band met zwarte jongens te ontwikkelen. Daar kunnen wij van leren, ook al hebben wij over de gehele linie een betere politie."

'De politie wordt efficiënt ingezet, dus op plaatsen waar problemen zijn en waar criminaliteit is'

Barrières "In de discussie over etnisch profileren speelt dit brede maatschappelijke en sociale probleem mee. Dat wil ik voorop stellen. Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat de segregatie in Nederland toeneemt. Na jarenlange gestage toenadering groeien sociale en etnische groepen nu uit elkaar. Jarenlang nam het aantal gemengde huwelijken toe, maar daar lijkt een kentering in gekomen. De schooluitval en werkloosheid van allochtonen is groot. Gestimuleerd door de nieuwe

sociale media, trekt men zich ook mentaal terug binnen de eigen sociale en etnische groep. Voor sommige jongeren zijn websites en televisiezers uit het Midden-Oosten de voornaamste bron van kennis van de wereld. De segregatie vergroot het risico

op rellen en protesten en kan radicalisering bevorderen. Jongeren uit etnische groepen lopen tegen allerlei sociale barrières aan. Zij zijn vaak goed opgeleid, hebben jarenlang opgetrokken met leeftijdgenoten en ontdekken dan dat zij toch minder kansen op

stageplaatsen en banen hebben. Die ergernis vindt weerklank in de discussie over etnisch profileren, en ook in die over Zwarte Piet. De politie moet zich niet kortzichtig vastbijten in een verweer tegen eventueel ongefundeerde beschuldigingen, maar oog hebben voor dat grotere probleem. Ook al kan ze dat niet oplossen."

Onderzoek "Uit onderzoek is tot nog toe niets gebleken van structurele discriminatie door de politie. Ik spreek dan over de onderzoeken van de Twentse bestuurskundigen Svensson, Sollie en Saharso en van de Leidse criminologe Van der Leun en anderen (zie kader Onderzoek naar etnisch profileren, red.). Jongeren uit etnische minderheden worden weliswaar vaker door de politie staande gehouden en gecontroleerd dan jongeren zonder die achtergrond, maar die andere behandeling is verklaarbaar op grond van hun gedrag - ze zijn langduriger op straat - en van de groepen waarvan zij deel uitmaken - zij trekken vaker op met jongens met criminele antecedenten. Van stelselmatige discriminatie is niets gebleken. Maar uit die onderzoe-

Geweld in de Verenigde Staten

In 2014 schoot een Amerikaanse politieagent de achttienjarige zwarte Michael Brown dood in Ferguson, Missouri. Rellen waren het gevolg.

Toen een paar maanden later bekend werd dat de politieman niet werd vervolgd, werd de noodtoestand afgekondigd. Kort daarop, in december 2014, werden twee agenten doodgeschoten. Het was aanleiding tot de oprichting van de Blue Lives Matter-beweging, in reactie op de al langer bestaande Black Lives Matter-beweging.

Sindsdien volgen incidenten met dodelijke schietpartijen elkaar sneller op. Onderzoek door The Washington Post toont aan dat het aantal doden door politiegeweld in de VS in de eerste helft van 2016 met zo'n zes procent is toegenomen ten opzichte van de eerste helft van 2015. Daarnaast blijkt dat zwarten in de VS een 2,5 keer grotere kans hebben te worden doodgeschoten dan witte Amerikanen. In totaal kwamen vorig jaar ongeveer duizend mensen om door politiegeweld, van wie de helft wit. Ook het aantal agenten dat onder diensttijd wordt beschoten en gedood neemt toe. Op 8 juli van dit jaar werd tijdens een demonstratie tegen politiegeweld in Dallas geschoten op politiemensen. Twaalf van hen raakten gewond en vijf overleden.

Incidenten worden steeds vaker opgenomen op video en direct gedeeld via sociale media. Vorig jaar werd veertien procent van de incidenten opgenomen, inmiddels is dat 21 procent. Recente voorbeelden: Alton Sterling in Baton Rouge en Philando Castile in Minnesota.

Voor een Amerikaanse visie op dit probleem, zie: *Executive sessions on policing and public safety* van de Harvard Kennedy School, in het bijzonder de paper 'Race and policing: an agenda for action'. De papers zijn te vinden op de website van Harvard Kennedy School.

ken komt tegelijkertijd naar voren dat hun perceptie anders is. Zij voelen zich wél gediscrimineerd. En daar heeft de politie dan toch rekening mee te houden.”

Gepakt “Er zijn buurten waarin de politie meer aanwezig is dan in andere. Daar krijgen burgers vaker met de politie te maken, worden vaker staande gehouden, hebben meer last van de politie. Dat geldt ook voor burgers die niets op hun kerfstok hebben. Dan gaat het verschil tussen de intentie van de politie en de uitkomst van het optreden opspelen. Stel dat er in een buurt veel geweldsdelicten hebben plaatsgevonden waarbij slachtoffers zijn gevallen, zoals het geval is geweest in Amsterdam Zuid-Oost waar zwarte jongens hun conflicten gewapend beslechtten. De politie gaat intensief op vuurwapens controleren om op die manier het geweld te stoppen. Die intentie is zuiver, zelfs in het belang van zwarte jongens. Maar zo’n actie brengt ook met zich mee dat burgers uit die wijk die niets verkeerd hebben gedaan vaker door de politie worden ‘lastig gevallen’. De uitkomst kan wel zijn dat het geweld is verminderd, maar tegelijkertijd is er een groep burgers met het gevoel: wij worden steeds gepakt, de politie is tegen ons. Je kunt dat *collateral damage* noemen, maar je mag het niet ontkennen: het kan het gevoel van veiligheid van die burgers aantasten.”

Pluriform “Een gerechtvaardigde actie zonder enig discriminatoir oogmerk kan dus tot gevolg hebben dat een groep burgers zich toch onheus bejegend of zelfs gediscrimineerd voelt. De politie moet daar oog voor hebben en respectvol en duidelijk haar optreden uitleggen en rechtvaardigen. Objectieve richtlijnen zijn niet te geven. Soms kan gerechtvaardigd optreden zoveel kwaad bloed zetten dat je je moet afvragen of optreden verstandig is. De leiding moet die afweging maken, maar individuele politiemensen op straat soms ook. Natuurlijk betekent dat niet dat je van alles door de vingers moet zien. Je moet doortastend en professioneel optreden. Een respectvolle opstelling vergroot de acceptatie van belastend politieoptreden. Dat bevestigt onderzoek keer op keer. Het is belangrijk oog te hebben voor de belevingswereld van - in de ogen van de politie - ‘lastige’ groepen. Interne problemen, zoals de reorganisatie, maken dat voor de politie niet altijd gemakkelijk. Meer diversiteit onder het personeel zou ook helpen. De politie is naar mijn smaak nog veel te weinig pluriform. Er is

Onderzoeken naar etnisch profileren

De afgelopen jaren verschenen diverse onderzoeken naar etnisch profileren.

Dr. Jörgen Svensson, Henk Sollie MSc. en prof.dr. Sawitri Saharso van de Universiteit Twente observeerden het contact tussen jongeren en politiepersoneel in drie grote Nederlandse steden. Hun bevindingen staan in het onderzoek ‘Pro-actief handhaven en gelijk behandelen’ (2012).

Verkenning In het onderzoek ‘Etnisch profileren in Den Haag? Een verkennend onderzoek naar beslissingen en opvattingen op straat’ (2014) trekken prof. dr. Joanne van der Leun, hoogleraar criminologie aan de Universiteit Leiden, en vier andere onderzoekers de volgende conclusie: ‘De hoofdconclusie (...) is dat er een sterke discrepantie bestaat tussen de observaties van het politiehandelen, de uitleg die hierover wordt gegeven door de politiefunctionarissen, en de percepties van de jongvolwassenen op straat. Bij het observeren in de drie Haagse wijken zijn geen aanwijzingen gevonden voor structureel etnisch profileren, maar in de interviews wel voor problemen in de percepties over en weer. De observaties lieten zien dat weliswaar veel personen met een migrantenachtergrond door de politie worden benaderd, maar ook dat het politieoptreden in veruit de grote meerderheid van de situaties goed te rechtvaardigen is op grond van concrete gedragingen, informatie of situationele omstandigheden.’

wel geworven onder allochtone jongeren, maar het blijkt moeilijk om ze binnen te houden. Daar zouden we meer moeite voor moeten doen, want we hebben ze nodig. En zij de politie.”

‘Jongeren voelen zich gediscrimineerd en daar heeft de politie rekening mee te houden’

Impact “Discrimineren mag niet, maar er kan een goede reden zijn dat de politie zich in een bepaalde periode op een bepaalde plek specifiek richt op jonge mannen die in dure auto’s rijden. Dan kan het dus gebeuren dat iemand als Typhoon wordt staande gehouden terwijl hij niets verkeerd heeft gedaan. Dat moet uit te leggen zijn. Basisteamchefs zouden er goed aan doen om aan het publiek bekend te maken waarom de politie in hun buurt zo’n actie houdt. Zo kan de politie de ergernis en het gevoel altijd maar gepakt te worden en onevenredig vaak gecontroleerd te worden, enigszins wegnemen. Dan beperk je die *collateral damage*. Het gaat om meer dan alleen de boeven vangen. Meer uitleg over het eigen optreden kan veel verhelderen.”

Steun “Belangrijk is *feeling* te hebben met ‘lastige’ jongeren, om contact te leggen en te onderhouden. Streng kunnen zijn,

>>

>> maar ook steun bieden, en bij gelegenheid bijvoorbeeld be middelen bij het zoeken naar een stageplaats. Hoort dat tot de politietaak? Ik vind van wel. Het maatschappelijke probleem dat ik schetste, kan de politie niet oplossen, maar zij kan jongeren wel laten merken dat de rechtshandhaving er ook voor hen is. Dat kan ook remmend werken op het doorschieten in criminaliteit of radicalisering. Voormalig Amsterdams korpschef Jelle Kuiper zei: de politie is er ook om vrede te stichten. Dat klinkt wat wollig, maar de politie heeft wel een verantwoordelijkheid in de zorg voor redelijke omgangsvormen, voor onderling vertrouwen. De Haagse korpschef Kees Peijster zei in de jaren zeventig van de vorige eeuw al dat de politie er niet alleen is om overtreders te corrigeren en misdaden op te helderen, maar ook om burgers in staat te stellen aan de samenleving deel te nemen en van hun rechten gebruik te maken. Goed politiewerk kan een uitweg bieden uit de vicieuze cirkels waarin allochtone jongeren in achterstandswijken vaak gevangen zitten."

'De achterstandssituatie van allochtone jongeren is het werkelijke probleem'

Berucht "Voor structureel discrimineren door de politie zie ik geen aanwijzingen. Incidenteel zal het wel voorkomen. Ik ontmoet in het politieonderwijs basisteamchefs in opleiding en ik geloof niet dat er zelfs maar één is die een cultuur zou tolereren waarin discriminatie gedijt. Dat is vroeger wel anders geweest. In de jaren zeventig was bijvoorbeeld bureau Warmoesstraat berucht. Hoeveel gevallen van discriminatie er zijn, is niet te zeggen. Vaak zal het zich voordoen in de vorm van overmatig geweldgebruik, maar waarom dat gebeurt, wordt lang niet altijd geregistreerd. In het algemeen kun je zeggen dat wij in Nederland een heel goede politie hebben: goed opgeleid, weldenkend en sociaal vaardig. Internationaal doen wij het helemaal niet slecht. Wat optreden betreft dan, ik heb het niet over de organisatie. Na de dood van Mitch Henriquez, die in juni vorig jaar om het leven kwam na een aanhouding in Den Haag waarbij een nekklem werd gebruikt, is een oproep gedaan om onderzoek te doen naar racisme in het korps. Ook werd bepleit naar Londens voorbeeld de politie te verplichten bij gevallen van staandhouding en controle een formulier in te vullen en aan de gecontroleerde burger uit te reiken zodat die bewijs heeft van een eventueel onrechtmatig optreden. Naar mijn idee maakt dat de problemen alleen maar groter. De achterstandssituatie van allochtone jongeren is het werkelijke probleem."

Ongenuanceerd "De commotie na de aanhouding van Typhoon vond ik wat overtrokken. Het is vreselijk jammer dat

"Soms kan gerechtvaardigd optreden zoveel kwaad bloed zetten dat je je moet afvragen of optreden verstandig is."

de reacties die politiemensen op het landelijke politie-intranet plaatsten, in de landelijke pers zijn beland. Dat heeft de publieke discussie geen goed gedaan. Ik vind sowieso dat je mensen niet op die manier moet laten reageren op berichten. Het levert bijna altijd een overmaat aan ongenueanceerde reacties op en vaak hebben mensen al snel spijt van wat ze in een eerste opwelling hebben geschreven. De leiding behoort wel te reageren. Die zou moeten uitleggen hoe het kan gebeuren, gezien de taak en de opdracht van de politie, dat iemand als Typhoon vaker dan gemiddeld wordt gecontroleerd; dat politieoptreden soms onvermijdelijk belastend is voor burgers. En als er een keer duidelijk onjuist of onbehoorlijk is opgetreden, behoort een teamchef niet te schromen zijn of haar excuses aan te bieden. De politie moet respectvol optreden. Dat is onderdeel van haar professionaliteit. Discrimineren mag niet, gericht optreden wel. Meer en duidelijker uitleg over zulk optreden zou helpen."

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar redactie.blauw@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

Kompol: zoekterm discriminatie

Via navigeren: [Arbocatalogus](#) > [Sociale veiligheid](#) > [Externe discriminatie en intimidatie](#) + [Interne discriminatie en intimidatie](#)